

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך כז, תשל"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

“בשעות 12 – 8 מה פירוש?”*

במלים 'למען ירוץ קורא ב', הלקוחות מספר חבוק פרק ב פסוק ב, היו משתמשים מדפיסים עברים בשערי ספריהם כדי לציין את טיב מלאכתם. הרי אם הכתיבה וההדפסה טובות, עין הקורא יכולה לעבור ממלה למלה ומשורה לשורה בלי עיכובים והפסקות. המשפט וחלקיו מצטרפים מן המלים בזו אחר זו לפי סדר כתיבתן, ואתה רץ בו ועומד על כונת המחבר בהדרגה עם התקדמותך בשורה.

לא כן המשפט הזה, הנמצא ב"אותות 75" מס' 3 (עמ' 5, טור ב): "למקום השישי זינקה חברת סנוקרסט, אשר השיגה כבר 7%-5% מהשוק". אם אתה עובר כאן בשורה מימין לשמאל וקורא גם את שיעורי האחוזים כסדר הדפסתם, אתה קורא: שבעה עד חמישה אחוזים. אך קודם שגמרת את המשפט, מתברר לך פתאום, שדרך הקריאה העברית מכשילה אותך. כאן אל לך לרוץ: עליך לקפוץ ולדלג על 7% שמימין, להקדים את 5% שמשמאל, ואחר כך לשוב למספר הראשון, ורק אז תקרא מה שהכותב רוצה לומר לך: חמישה עד שבעה...

* מתוך "אותות 75", הוצ' איגוד המפרסמים בישראל, מס' 4.

מאלפי הדוגמות, שאפשר ללקט ביום אחד מעיתונים,
מספרים וממכתבים, הרי עוד אחדות:

משרד ראש הממשלה מודיע שם: "דרושות צעירות לעבודות
משרדיות ... המעוניינות תפנינה ביום א' בין השעות 17.00-
14.00 ... ללשכה להכנה מקצועית..." אי-אפשר, כמובן,
שאותה לשכה תהא פתוחה משעה 5 אחה"צ ביום א' עד
שעה 2 אחה"צ למחרת, ולפיכך ידעה כל צעירה מעוניינת
במשרה, כי עליה לקפוץ בקריאה תחילה לשעה 14.00,
ואחר כך לקפוץ שנית ולחזור לשעה 17.00.

האקדמיה למוסיקה ע"ש רובין, שערכה באוגוסט 1975
קורס קיץ לפסנתר, פרסמה את תכנית הקורס בצורה זו:

יום ג' - 5.8.75

12.30 - 9.30 שיעור פומבי ...

יום ד' - 6.8.75

12.30 - 9.30 שיעור פומבי ...

18.00 - 17.00 קונצרט אורחים ...

יום ה' - 7.8.75

12.30 - 9.30 שיעור פומבי ...

19.00 - 17.00 הרצאה ...

וכך נמשכת רשימת הימים והשעות של פרטי הקורס, ובכל
שורה שעת הסיום כתובה בראש, ושעת ההתחלה, שהיא
החשובה ביותר, חבויה בפנים בתוך השורות הצפופות.

במוסף 'הארץ' מ"ז באב תשל"ד קראנו בתוכן העניינים
בין השאר: "נוער: למות בעד ארצנו (כתבה בעמודים
5-7)..." "אתה והרפורמה (טבלאות החישוב בעמ' 38-47)..."

ויפה עשה העורך, שכתב כך: 5-7, 38-47. אבל בטבלאות החישוב, שפרסם שם נציב מס ההכנסה, בטור משפורת החודש, הובאו שיעורי המשפורות כך:

803-806

807-810

811-814 וכו'.

שימו לב: בדרך ההדפסה הזאת המספרים העוקבים 806 ו-807, 810 ו-811 וכו' אינם באים זה ליד זה, כי אם מפוזרים זה בצד ימין וזה בצד שמאל; מי שמשכורתו, למשל, 812 ל"י, ימצא אותה לא בטור ש-811 בראשה, כי אם בטור המתחיל ב-814.

אולם במקום אחר באותה המודעה נציבות מס ההכנסה נוהגת לפי שיטה אחרת, היא השיטה העברית וההגיזית. שם (עמ' 38) היא כותבת: "פטור לנוער לומד בגיל 16-18 שנה", ואתה יכול לרוץ בקריאה: בגיל שש-עשרה עד שמונה-עשרה, כמו שקראת בתוכן העניינים של העיתון בלי קפיצה ובלי שהייה: עמ' 5-7 = חמש עד שבע.

גם אחרים נוקטים כלל עברי והגיזי זה לכתוב סדרת מספרים באותו הסדר, שבו יקרא אותה העברי המתחיל בימין ומתקדם לשמאל. מצאנו, למשל, 150 עד 300 לירות-במודעה של תדיראן, מ-9 בבוקר עד 7 בערב-במודעה של ורדו, "בין השעות 0800-1500 במודעה של התעשייה האווירית. אף זה אינו אלא מבחר דוגמות, אבל גלוי וידוע, שבעלי השיטה המתוקנת הזאת מיעוט הם, ואילו הרוב הגדול, בייחוד הרוב הגדול של בעלי המודעות, מכריחים

את הקורא העברי לנטוש באמצע הקריאה את דרכו הרגילה ולעבור לדרך הלעז, לקריאה משמאל לימין.

אנו מוצאים גם מודעות, ששתי השיטות מעורבות בהן, כגון מודעה זו של אורט-ישראל: "דרושה מזכירה ... הגיל הרצוי 30-40 ... מועמדות מתאימות תפנינה ... כל יום בין השעות 12.00-8.00". - מתי אורט מצפה למועמדות - לפני הצהריים עד 12 או מן הצהריים עד 8 בערב?

לעתים יד המקרה מגלה לנו בחריפות יתרה, עד כמה מנהג הלעז בכתיבת מספרים זר לנו ומכביד עלינו. יש שהשורה המודפסת נגמרת במספר הראשון, והמספר השני מוכרח לבוא בראש השורה הבאה. למשל:

שעות העבודה במשרדנו הן 16.00

- 8.00 בימי חול ...

כדי להבין את המודפס כאן על הקורא האומלל לקרוא בשורה הראשונה "שעות העבודה במשרדנו הן", לעבור לשורה השנייה ולקרוא שם: "שמונה עד" (אעפ"י שכתוב: עד 8), לחזור לשורה הראשונה ולקרוא שם "שש-עשרה", לקפוץ שוב לשורה השנייה ולהמשיך במלים "בימי חול". מחבר המודעה הזאת לא כתב, כמובן, את זוג המספרים הנ"ל בשתי שורות, אבל בבית-הדפוס סידרו מה שראוי בכתב-היד, ראשון ראשון ואחרון אחרון, ובמקרה לא היה לבן הזוג השני עוד מקום בשורה הראשונה.

בלבול זה, שכותבים כה רבים נכשלים ומכשילים בו, אינו דומה לרוב שיבושי הלשון האחרים, הנובעים מחיקוי פסול של דרכי הלעז. כאן התקלה נובעת מסתירה פנימית

שבשימוש לשוננו עצמה. פותבים אנו את המלה מימין לשמאל, אך במספר מעשרים ומעלה הספרות נקראות משמאל לימין (כגון: 35 = שלושים וחמש), ויתרה מזו: בנוסחאות מתמטיות ואף בחישובים רגילים אנו עושים כאומות העולם וכותבים משמאל לימין, כגון:

$$35 - 3 = 32$$

וקוראים משמאל לימין: שלושים וחמש פחות שלוש הם שלושים ושתיים.

שוני זה בין כתיבת מלים עבריות לבין כתיבת מספרים בחישובים הוא המטעה רבים לכתוב משמאל לימין גם סדרות מספרים, הבאות בתוך משפט עברי, אעפ"י שדינם פדן כל המלים האחרות שבמשפט.

לפני 35 שנה כבר קבע ועד הלשון במילון למונחי המתמטיקה (ירושלים ת"ש, עמ' 60): אם יבואו סימנים מתמטיים בתוך טקסט עברי שלא לשם הבעת נוסחה או ביטוי מתמטי, ייכתב הביטוי, שבו נמצאים הסימנים, מימין לשמאל כרגיל. ואחת הדוגמאות שם: "פלוני עובד כל יום 8-7 שעות".

לפי הוראה זו של ועד הלשון עלינו לנהוג בכל מקום שסדרת מספרים באה בתוך משפט עברי; למשל: המשרד פתוח בשעות 8-12 (ומוטב לכתוב: 8 עד 12; הרי כך אף נמנע היפוך הסדר העברי) - בקולנוע 3 הצגות ביום, בשעות 4.00, 7.00, 9.00 - תכנית הקורס: 9.30-12.30 שיעור, 17.00-18.00 קונצרט.

וכבר יצא דבר בית-המשפט בעניין זה. ב"לשוננו לעם"

מחזור כ"א, עמ' 42-44, מספר ראובן סיוון על מעשה באזרח, שיצא חייב בדינו בבית-משפט מחוזי וזופה בערעורו בבית-המשפט העליון. השאלה הנדונה הייתה, מה פירוש התמרור, האוסר חנייה "בין השעות 07.00/19.00". בפסק בית-המשפט המובא שם נאמר: "אם קוראים את הספרות הללו מימין לשמאל, כי אז בולט הוא שהחנייה הייתה אסורה בין שעה שבע בערב לשעה שבע בבוקר ... לא ייתכן כי פונת הרשות, שהציבה את התמרור, הייתה לאסור על החנייה בשעות הלילה, להבדיל משעות היום".